

Наталія Ратушняк,
доктор філософії,
доцент кафедри освітології і педагогіки,
Західноукраїнський національний університет

ПЕДАГОГІЧНІ СТРАТЕГІЇ CO-TEACHING В ІНКЛЮЗИВНОМУ КЛАСІ

Co-teaching відповідає актуальним напрямкам розвитку освіти, адже сприяє втіленню ідей інклюзії, партнерської взаємодії та міждисциплінарного підходу. Результативність цієї форми роботи ґрунтується на спільно визначених цілях, єдності цінностей і професійних переконань, паритетності учасників освітнього процесу, колегіальному лідерстві та налагодженій співпраці. До провідних характеристик взаємодії педагогів і фахівців у процесі **co-teaching** належать особистісна комунікація, позитивна взаємозалежність, формування міжособистісних навичок, регулярне відстеження освітніх результатів і відповідальність кожного учасника за спільну діяльність [1].

Окреслений комплекс ознак став підґрунтям для виокремлення різних підходів до організації **co-teaching**. Зокрема, в зарубіжних дослідженнях представлено шість моделей, запропонованих американськими науковицями М. Френд і Л. Кук [3]. Подальший аналіз дає змогу розкрити сутність і особливості впровадження цих моделей, які подано в порядку зростання рівня необхідної співпраці між педагогами – від мінімальної взаємодії до максимально інтегрованої спільної діяльності.

Один навчає – інший спостерігає. У межах цієї моделі один педагог проводить урок, тоді як інший здійснює спостереження за діяльністю учнів, фіксує їхню залученість, рівень засвоєння навчального матеріалу та поведінкові прояви. Такий формат **co-teaching** дає змогу зібрати аналітичні дані для подальшого осмислення й удосконалення освітнього процесу.

Один навчає – інший підтримує. За цього підходу **co-teaching** передбачає, що один учитель виконує провідну роль у викладанні, а інший надає адресну допомогу учням, які цього потребують: реагує на труднощі в навчанні чи поведінці, відповідає на запитання, допомагає з навчальними матеріалами[3].

Перші дві моделі **co-teaching** характеризуються чітким розмежуванням функцій між педагогами. Їхньою перевагою є відносна легкість упровадження, оскільки вони не потребують значних часових витрат на спільне планування, а під час уроку кожен учасник діє автономно. Водночас такі підходи не завжди забезпечують належний рівень інтеграції учнів і можуть посилювати ризик стигматизації дітей з особливими освітніми потребами, адже асистент учителя або спеціальний педагог часто сприймається як фахівець, відповідальний виключно за підтримку цієї категорії учнів, тоді як основний учитель зосереджується на роботі з рештою класу [4].

Навчальні станції. У цій моделі **co-teaching** клас поділяється на кілька малих груп, кожна з яких виконує окремий тип завдань. Педагоги працюють на різних «станціях», попередньо узгоджуючи структуру уроку та розподіл

обов'язків як на етапі підготовки, так і під час проведення заняття. Перевагою моделі є можливість зосередитися на роботі з обмеженою кількістю учнів, що підвищує якість індивідуальної підтримки. Водночас реалізація цього підходу потребує чіткої координації часу та ретельної організації навчального простору, щоб групи не заважали одна одній і могли вільно переходити між «станціями».

Паралельне викладання передбачає спільну підготовку уроку двома педагогами, однак його проведення здійснюється окремо для двох рівноцінних за складом груп учнів. Упродовж заняття склад груп не змінюється, що дає змогу кожному вчителю працювати з меншою кількістю здобувачів освіти та надавати більш адресну індивідуальну підтримку. Така модель **co-teaching** є особливо результативною під час опрацювання складного навчального матеріалу, оскільки дозволяє глибше й детальніше працювати з кожним учнем. Ключовими умовами ефективною реалізації паралельного викладання є узгодженість темпу роботи та педагогічних підходів, ретельне планування навчальних завдань і чітке визначення ролей та відповідальності між учителями [4].

Альтернативне викладання – це формат **co-teaching**, який дає змогу педагогам гнучко змінювати ролі та склад навчальних груп упродовж заняття, забезпечуючи диференційований підхід до учнів. У межах цієї моделі один учитель працює з невеликою групою здобувачів освіти (зазвичай 3–8 осіб), які мають труднощі в навчанні, пропустили попередні заняття або потребують додаткової допомоги для засвоєння матеріалу. Водночас інший педагог організовує роботу решти класу, підтримуючи безперервність освітнього процесу та загальний темп уроку. Такий підхід сприяє активнішій участі всіх учнів, підвищенню їхньої мотивації та раціональному використанню навчального часу. Разом із тим серед потенційних труднощів виокремлюють ризик соціальної ізоляції учнів малої групи та складність об'єктивного оцінювання результатів навчання. За умови належної організації альтернативне викладання суттєво посилює ефективність індивідуальної підтримки та загальну результативність освітнього процесу [3].

Командне викладання є завершальною та найбільш інтегрованою моделлю **co-teaching**, що передбачає рівноправну участь двох або більше педагогів у всіх складниках освітньої діяльності. У межах цієї моделі викладачі спільно планують навчальний процес, узгоджують цілі, зміст і методи навчання, а також колективно розподіляють ролі й відповідальність. Під час проведення занять усі педагоги одночасно взаємодіють з учнями, доповнюючи й підтримуючи один одного, що сприяє створенню динамічного та інтерактивного освітнього середовища.

Командне викладання відкриває можливості для міждисциплінарної інтеграції, демонструючи учням взаємозв'язки між різними навчальними темами та формуючи цілісне бачення навчального матеріалу. Окрім того, педагоги спільно здійснюють оцінювання навчальних досягнень учнів, спираючись на узгоджені критерії та результати спостережень. Зазначена модель сприяє підвищенню якості навчання, посиленню підтримки здобувачів освіти та розвитку професійних навичок командної взаємодії серед педагогів.

Варто зазначити, що окреслені моделі **co-teaching** можуть слугувати підґрунтям для формування інших організаційних підходів до спільної педагогічної діяльності [3, 4].

Технологія **co-teaching** широко застосовується в освітніх системах багатьох країн, зокрема Польщі та Фінляндії, де вона є важливим складником інклюзивної освіти, забезпечуючи ефективну інтеграцію учнів з різними освітніми потребами та сприяючи розвитку професійних компетентностей педагогів.

Список використаних джерел

1. Андрущук О. Спільне викладання – оптимальний стиль побудови взаємовідносин в закладі з інклюзивною формою навчання. Психологічний супровід учасників освітнього процесу в умовах інклюзивної освіти: матеріали Регіональної науково-практичної інтернет-конференції, 27–30 лист. 2018 р. Житомир, 2018.

2. Мартинчук О. Професійна діяльність спеціальних педагогів інклюзивних закладів освіти у країнах з високим рівнем розвитку освітніх систем (на прикладі Великобританії, Фінляндії та Ізраїля). Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки): збірник наукових праць. 2019. № 12. 358 с.

3. Cook L., Friend M. Six Approaches to CoTeaching. Continental Press, 2022. URL: <https://www.continentalpress.com/blog/explorethe-6-models-of-co-teaching>

4. Narkun-Jakubińska Z., Smogorzewska J., TrębaczRitter A., Wołowicz A., Szumski G. Współnauczanie w praktyce – poradnik metodyczny dla nauczycieli i nauczycieli współorganizujących kształcenie w oddziałach ogólnodostępnych integracyjnych. Warszawa: Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego, 2022. URL: <https://wuw.pl/data/include/cms//>

Wspolnauczanie_Narkun_Jakubinska_Z_Smogorzewska_J_Trebacz_Ritter_A_Wolowicz_A_Szumski_G_2022.pdf